

บทที่ 1

ความสำคัญของภาษา

ภาษา - คำพูดของมนุษย์ - เป็นสมบัติอันมีค่ามหาศาล ไม่มีใครแยกภาษาออกจากมนุษย์ได้ และภาษาก็ติดตามมนุษย์ไปทุกหนทุกแห่ง ภาษาเป็นเครื่องมือที่มนุษย์ก่อรูปความคิด ความรู้สึก อารมณ์ ปณิธาน เจตจำนง และการกระทำ ภาษาเป็นเครื่องมือที่มนุษย์ใช้เป็นเครื่องมือในการให้อิทธิพลและรับอิทธิพล และภาษาเป็นพื้นฐานอันดี (Ultimate) ที่ลึกซึ้งที่สุดของสังคมมนุษย์

Louis Hjelmslev: *Prolegomena to the Theory of Language*

ความนำ

นับแต่วินาทีแรกที่เด็กเกิด เด็กจะเข้ามาอยู่ในสิ่งแวดล้อมหรือแวดวงของคำพูด แม้ว่าตอนนั้นเด็กจะพูดไม่ได้เนื่องจากอวัยวะในการออกเสียงยังไม่เจริญพอสำหรับการเปล่งเสียง แต่กล่อ่งเสียงก็เริ่มทำงานทันทีตั้งแต่เริ่มไหลออกมาดูโลกด้วยการร้องอู๊ว อู๊ว ทั้งหมอ พยาบาล หมอตำแย และคนที่ห่อหุ้มต่างก็พูดกรอกหูเด็กอยู่จ่อแจ่มโดยมิใยว่าเด็กจะรับรู้ หรือรำคาญเพียงไร กลับเป็นความชื่นชมปลื้มปิติของเขาเหล่านั้นเสียอีก ครั้นเมื่อเด็กเติบโตขึ้น ก็ยิ่งเกี่ยวข้องกับสังคมของการพูดมากขึ้น เมื่อใดก็ตามที่คนตั้งแต่สองคนขึ้นไปอยู่ด้วยกัน ก็จะต้องใช้คำพูดสนทนากัน เมื่อตอนเล่น เมื่อสอนหนังสือ เมื่อซื้อของ ขายของ เมื่อทำงาน ร่วมกัน เมื่อทะเลาะกัน รวมกระทั่งเมื่อแสดงความรักต่อกันก็ต้องใช้ภาษา บางครั้งเราก็พูดกับคนที่อยู่ต่อหน้าเรา บางครั้งเราก็พูดทางโทรศัพท์กับคนที่เราไม่เห็นหน้าหรืออยู่คนละห้อง ฝ่ายหนึ่งพูด อีกฝ่ายหนึ่งตอบจนกว่าจะจบเรื่อง หรือเหนื่อยกันไปข้างหนึ่ง บางครั้งแม้จะอยู่คนเดียวถ้าเปิดวิทยุหรือโทรทัศน์ก็จะมีคนพูดเจื้อยแจ้วให้เราฟัง บางครั้งเราเองก็พูดคนเดียว ร่ำพึมพำกับตัวเอง หรือหันไปพูดกับต้นไม้ พูดกับสัตว์เลี้ยง ไม่ใช่เฉพาะเวลาตื่นเท่านั้นที่เราใช้คำพูด เวลาหลับเราก็นึกว่าพูด คุยกับคนนั้นคนนี้อีก จนบางทีก็กลายเป็นละเมอออกมา ฉะนั้นในฐานะที่เราเป็นมนุษย์และคิดเข้าข้างมนุษย์ย่อมเห็นว่าภาษามีความสำคัญ ภาษาแยกมนุษย์ออกจากสัตว์¹ เพราะมนุษย์พูดได้ทุกอย่างที่ต้องการจะพูด พูดตามความคิดที่มี พูดตามลักษณะอนันต์ (infinite) ของภาษาอันประกอบด้วยประโยคมากมายนับไม่ถ้วน และพูดได้ไม่มีวันหมด

ฉะนั้น ภาษาจึงเป็นสัญลักษณ์ของมนุษย์ กิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษยชาติย่อมมีศูนย์กลางอยู่ที่ภาษา การที่มนุษย์รู้จักใช้ภาษาเป็นเครื่องมือสื่อความหมายซึ่งกันและกันทำให้เกิดพลังอันมหาศาลขึ้นในอาณาจักรแห่งมนุษยชาติ เพราะเครื่องมืออันนี้มนุษย์เป็นเจ้าของ ภาษากำหนดความคิด ขณะเดียวกันความคิดก็ปรากฏออกมาในรูปของภาษา ท่านคงรู้ว่าความคิดเป็นภาษาหรือภาพเหตุการณ์ต่าง ๆ และตามด้วยการสรุปความคิด บริเวณหนึ่งในสมองที่เปลี่ยนความคิดออกมาเป็นคำพูด และจากคำพูดนี้เองที่เราสามารถถ่ายทอดออกมาเป็นตัวอักษร เมื่อภาษาเป็นตัวกำหนดหลายสิ่งหลายอย่างในโลก โลกจะสันติสุขหรือวุ่นวายก็เกี่ยวข้องกับภาษาที่มนุษย์ใช้หรือความคิดของมนุษย์ โลกที่เราอยู่จะสวยงามหรือโศโครก็เพราะภาษาที่ใช้บรรยายลักษณะของโลก ภาษาให้ทั้งความงาม ความประทับใจ ขณะเดียวกันภาษาก็ให้ความน่าขยะแขยง และความน่าเกลียดน่ากลัว อารมณ์และความรู้สึกอาจถ่ายทอดออกเป็นภาษา แต่ขณะเดียวกันภาษาก็สร้างอารมณ์และความรู้สึกด้วย ฉะนั้นเป็นไปได้ที่มนุษย์จะอยู่ในโลกนี้โดยหลีกเลี่ยงภาษาอย่างสิ้นเชิง แม้แต่คนใบ้ คนหูหนวก ก็ยังหลีกเลี่ยงภาษาไม่พ้น เราจึงกล่าวได้ว่าภาษาเป็นทุกอย่างของมนุษย์ เว้นเสียแต่ว่ามนุษย์จะหยุดคิดและลืมให้ความสำคัญของภาษาเสียเท่านั้นเอง

เราคงจะจำคำพูดที่ว่า “เด็กคนนี้ยังไม่ (ประสี) ประสาอะไรเลย” หมายความว่ายังเป็นเด็กที่ไม่รู้เรื่องราวอะไร และเมื่อเราพูดว่า “คนนี้พูดไม่เป็นประสา” ย่อมหมายถึงคนนั้นพูดไม่รู้เรื่อง คำว่า ประสา ที่พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถานฉบับ พ.ศ. 2525 ให้ไว้ว่า วิสัยที่เป็นไป เช่น ตามประสาจน ตามประสาเด็ก ตามประสาใจ และคำว่า ประสีประสา คือ วิสัย เรื่องราว ความเป็นไป ความหมาย แม้คำว่าภาษา และ ประสา จะเป็นคนละคำ แต่ความหมายของคำทั้งสองคาบเกี่ยวและละม้ายกันอยู่มาก ด้วยเหตุนี้กระมังที่ทารกยังพูดภาษาไม่ได้หรือยังไม่ประสีประสา เราจึงใช้สรรพนามว่า มัน² เช่นเดียวกับภาษาอังกฤษที่ใช้ it แทน baby สัตว์และสิ่งของ มิได้มีสถานะเท่าผู้ใหญ่ซึ่งใช้สรรพนามว่า he หรือ she แทน สุดแต่ว่าจะเป็นเพศใด คนเผ่ามาลีในแอฟริกาก็เรียกทารกว่า kuntu “สิ่งของ” ต่อเมื่อเติบโตขึ้นแล้วจึงเป็น muntu “คน” (Fromkin and Rodman, 1978: 1)

ภาษาคืออะไร

การให้นิยามว่าภาษาคืออะไร ย่อมแตกต่างกันไปแต่ละปราชญ์ ทั้งนี้อาจจะเนื่องจากประสบการณ์และสัญชาตญาณ (Perception) ที่แต่ละปราชญ์จะพึงมี และความคิดของมนุษย์ก็แปรเปลี่ยนไปเรื่อย ๆ

Sapir (1921: 8) กล่าวว่า ภาษาเป็นกระบวนการวิธีของมนุษย์โดยเฉพาะและไม่เกี่ยวกับสัญชาตญาณ เพื่อใช้ในการสื่อความคิด อารมณ์ และความต้องการ โดยอาศัยระบบสัญลักษณ์ที่สร้างขึ้นมาอย่างจงใจ

Sweet (1916: 1)³ กล่าวว่า ภาษาเป็นการแสดงออกของเจตภาพ (ideas) ผ่านทางเสียงที่รวมกันเป็นคำ คำที่รวมกันเป็นประโยค โดยนัยแล้วก็เป็นกรรรวมเจตภาพเพื่อให้เกิดเป็นความคิด (thoughts)

Bloch และ Trager (1942: 5) กล่าวว่า ภาษาเป็นระบบของสัญลักษณ์ทางเสียงที่กำหนดกันขึ้นเอง โดยอาศัยความร่วมมือของสังคม

Sturtevant (1947: 2) กล่าวว่า ภาษาเป็นระบบสัญลักษณ์ทางเสียงที่กำหนดกันขึ้นเองโดยที่สมาชิกในสังคมร่วมมือและมีปฏิกริยาร่วมด้วย

Francis (1958: 13) กล่าวว่า ภาษาเป็นระบบที่กำหนดเอาเอง ประกอบด้วยเสียงที่เปล่งออกมา โดยที่กลุ่มมนุษย์ใช้ในการดำเนินชีวิตในสังคม

สารานุกรมบริเตนนิกา ฉบับ ค.ศ. 1969 Volume 13 กล่าวว่า ภาษาเป็นระบบของสัญลักษณ์เชิงสัญญาณในการพูดหรือเขียนที่มนุษย์ในฐานะที่เป็นสมาชิกของกลุ่มสังคมและผู้มีส่วนร่วมในวัฒนธรรมของสังคมใช้ในการสื่อความหมาย

ฉะนั้น ภาษาย่อมเป็นระบบสัญลักษณ์ในเชิงคำพูดหรือเชิงการเขียนที่มนุษย์เท่านั้นกำหนดขึ้น และใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อความหมายต่อกันและกัน

การรู้ภาษา

ท่านเคยสงสัยไหมว่า ทำไมท่านรู้ภาษาไทยดี ท่านสามารถพูดและเข้าใจคนอื่นที่พูดภาษาไทยได้ ท่านออกเสียงต่าง ๆ ที่มีในภาษาไทยได้ถูกต้อง เข้าใจความหมายของคำต่าง ๆ ที่คนอื่นพูดกับท่านได้ คำตอบที่ค่อนข้างเป็นกำปั้นทุบดินก็คือว่า ท่านรู้ภาษาไทย

กระบวนการเรียนรู้ภาษาแรก (ในกรณีที่เป็นคนไทยภาคกลาง ก็คือ ภาษาไทยกลาง ถ้าเป็นคนอีสาน ก็คือ ภาษาอีสาน ฯลฯ) เป็นกระบวนการที่เป็นไปโดยไม่รู้ตัว ท่านไม่รู้ตัวว่า ท่านรู้อะไรบ้างเกี่ยวกับโครงสร้างภาษาไทย ลักษณะภาษาไทย แม้ว่าท่านจะเป็นเจ้าของภาษา ทั้ง ๆ ที่ท่านรู้ว่าสิ่งที่ท่านหรือคนอื่นพูดนั้น เป็นประโยคที่ผิดหรือถูก

การรู้ภาษาเป็นกระบวนการต่อเนื่องที่เด็กได้รับตั้งแต่เกิด มีการรับ การสะสมเสียงระบบ และความหมายในภาษาโดยไม่รู้ตัว ระยะแรก ๆ จะมีการออกเสียงเพี้ยนหรือผิด ใช้คำผิดความหมาย ผิดตำแหน่งในประโยค แต่ก็มีการแก้ไขตัวเอง เป็นการกระทำผิดแล้วแก้ไขให้ถูกซ้ำแล้วซ้ำอีกซึ่งปราชญ์ทางภาษาและนักจิตวิทยาเชื่อว่า เมื่อเด็กมีอายุ 5 ขวบ จะมีความ

สามารถในการรู้ภาษาอยู่ในเกณฑ์ดี แม้ว่าจะรู้ศัพท์จำนวนจำกัด แต่ก็รู้เสียงทุกเสียงที่ใช้ในภาษา ระบบของภาษา สามารถสร้างประโยคต่างๆ ได้มากเท่าที่เด็กอายุ 5 ขวบ พึ่งต้องการจะพูด หลังจากอายุ 5 ขวบไปแล้ว จะเป็นเพียงการรวบรวมศัพท์ใหม่เพิ่มขึ้น ส่วนระบบภาษานั้น ได้ฝังลึกลงในสมองของเด็กเรียบร้อยแล้ว

เมื่อพูดถึงการรู้ภาษาก็ควรจะสนใจเสียงที่ใช้ในภาษาที่มีจำนวนจำกัด เช่น ในภาษาไทยมีเสียงสระสั้น 9 หน่วยเสียง เสียงสระยาว 9 หน่วยเสียง เสียงสระประสม 6 หน่วยเสียง และเสียงพยัญชนะ 21 หน่วยเสียง เสียงวรรณยุกต์ 5 หน่วยเสียง ภาษาฮาวายซึ่งมีหน่วยเสียงน้อยที่สุด มีเสียงสระ 10 หน่วยเสียง เสียงพยัญชนะ 8 หน่วยเสียง ภาษาจอร์เจียนมีหน่วยเสียงพยัญชนะมากที่สุด มีเสียงสระ 7 หน่วยเสียง เสียงพยัญชนะ 35 หน่วยเสียง การที่เราพูดภาษาไทย ซึ่งเป็นภาษาที่มีวรรณยุกต์ เมื่อพูดภาษาอื่นโดยใช้สำเนียงไทย เราก็อาวรรณยุกต์ใส่ให้ภาษาอื่นด้วย ทั้งๆ ที่ภาษาเหล่านั้น เช่น ภาษาอังกฤษ ฝรั่งเศส หรือเยอรมัน ไม่มีเสียงวรรณยุกต์เลย ดังตัวอย่างเช่น

sofa ออกเสียง โซฟา (ทุกพยางค์เสียงสามัญ)

reindeer ออกเสียง เรนเดียร์ (ทุกพยางค์เสียงสามัญ)

plastic ออกเสียง ปลาสติก (พยางค์แรกเสียงตรี พยางค์ท้ายเสียงเอก)

center ออกเสียง เซ็นเตอร์ (พยางค์แรกเสียงสามัญ พยางค์ท้ายเสียงโท)

convention ออกเสียง คอนเวนชั่น (พยางค์แรกเสียงสามัญ พยางค์ที่สองเสียงตรี พยางค์ท้ายเสียงโท)

repeat ออกเสียง รีพีต (พยางค์แรกเสียงสามัญ พยางค์ท้ายเสียงตรี)

ถ้าหากเราไม่ศึกษาอย่างละเอียด เราอาจจะไม่ทราบว่า เรามีเกณฑ์การออกเสียงคำภาษาอังกฤษอย่างไร เพราะบางพยางค์ก็มีเสียงวรรณยุกต์สามัญ บางพยางค์ก็มีเสียงวรรณยุกต์อื่น คล้ายกับไม่มีระบบแต่ที่จริงแล้วคนไทยได้ยินเสียงคำในภาษาอังกฤษและใส่วรรณยุกต์เข้าไปอย่างมีระบบและกฎเกณฑ์แน่นอน โดยยึดตัวสะกดในภาษาอังกฤษเป็นหลัก ดูบทที่ 5 เรื่องเสียงและระบบเสียง ซึ่งจะได้กล่าวถึงต่อไป

ในทำนองเดียวกันถ้าเราสังเกตคนจีนแต่จิวพูดภาษาไทย เขาจะว่า ม่ายล่าย ม่ายลี แทน ไม่ได้ ไม่ดี เพราะในภาษาจีนแต่จิวไม่มีเสียง ด จึงเอาเสียง ล มาใช้แทน

การรู้จักเสียงอย่างเดียวยังไม่พอ ต้องรู้จักระบบเสียงด้วยว่า เสียงใดเป็นเสียงพยัญชนะต้นได้ เสียงใดเป็นเสียงพยัญชนะสะกดได้ และเสียงใดตามเสียงอื่นได้บ้าง อย่างชื่อประเทศ Zaire เราออกเสียงเป็น ซาอีร์ เพราะภาษาไทยไม่มีเสียง /z/ หรือคำว่า three ก็ออกเสียงเป็น ตรี

รวมคำแห่ง เมื่อ ร.ศ. 200 จะเห็นได้ว่าประโยคนี้สามารถมีอนุประโยคขยายนามข้างหน้าต่อ
เนื่องกันไปได้เรื่อย ๆ ไม่รู้จบ แต่ว่าความสามารถของสมองมนุษย์คงจดจำได้ไม่ไหวที่จะ
ลำดับเหตุการณ์ทั้งหมดได้ แต่คนที่รู้ภาษาไทยทุกคนบอกได้ว่าเป็นประโยคที่ถูกไวยากรณ์
เพียงแต่ว่าคนไทยจะใช้พูดกันในลักษณะนี้หรือไม่เท่านั้นเอง เราต้องยอมรับว่า ประโยค
ที่ยาว สมองยิ่งรับยาก ฉะนั้นประโยคยาว ๆ จึงปรากฏในภาษาน้อย ยิ่งบางประโยคอาจจะ
ไม่เคยปรากฏเลย หรือไม่ก็เป็นประโยคที่ถูกไวยากรณ์ตามทฤษฎีเท่านั้น ในทางปฏิบัติคนไม่
พูดกัน ถ้าหากจะเปรียบสมองเป็นคอมพิวเตอร์สำหรับเก็บประโยคจำนวนไม่รู้จบ ก็ย่อม
ไม่มีหน่วยความจำพอที่จะบรรจุประโยคต่าง ๆ ได้ เนื่องจากสมองมีขนาดจำกัด จึงต้อง
บรรจุแต่สิ่งที่เป็นจำนวนจำกัดเท่านั้น นั่นก็คือ ศัพท์ในภาษา หน่วยเสียงในภาษา และ
ระบบกฎเกณฑ์ของภาษา แม้แต่คอมพิวเตอร์เองเราก็ไม่สามารถจะสร้างให้ใหญ่โตมหึมา
เพื่อเก็บประโยคต่าง ๆ ในภาษาได้หมด ขอให้สังเกตประโยคต่อไปนี้

1. เมื่อวานนี้เขาพบผมคนเดียว
2. ความรู้ซื้อปริญญาไม่ได้
3. ชายคนนั้นก้าวจากฝั่งขึ้นเรือ
4. ความรักซื้อเงินไม่ได้
5. บ้านนี้ปลูกเอง
6. นกกระเจอกกำลังต้มนายธนาคาร
7. ผู้หญิงคนนั้นผอมทำไม
8. คุณเป็นบ้าไหม

ขอให้ท่านทดสอบตัวเองดูว่ามีประโยคใดบ้างที่ท่านรู้สึกแปลก หรือท่านไม่พูด
ท่านไม่เข้าใจ ขอให้ทำดอกจันทน์ไว้หน้าประโยค เราถือว่าความรู้สึกของเจ้าของภาษาเป็น
ความรู้สึกที่ถูกต้อง ทั้งนี้ก็เพราะท่านรู้ภาษา ท่านเป็นเจ้าของภาษา

สามัตถิยะ (Competence) และกฤตกรรม (Performance) ทางภาษา เราได้กล่าว
แล้วว่าตามทฤษฎีเราสามารถสร้างประโยคประโยคเดียวพูดไปได้เรื่อย ๆ ไม่รู้จบ หรือสร้าง
ประโยคมากมายพูดกันได้ตลอดปัดตลอดชาติ มีจำนวนอนันต์หรือไม่รู้จบได้ ความสามารถ
ดังกล่าวเราเรียกว่า สามัตถิยะทางภาษาของมนุษย์ ซึ่งมีสมองเป็นตัวการสำคัญในการสร้าง
ประโยคต่าง ๆ ประโยคใหม่ ๆ ขึ้นมาจากศัพท์ซึ่งมีจำนวนจำกัด จากหน่วยเสียงที่มีจำนวน
จำกัด ส่วนกฤตกรรมทางภาษานั้นเป็นการนำภาษาไปใช้ในชีวิตประจำวันว่าใช้กันอย่างไร

เราคงเคยได้ยินกันจนชินหูว่า นักทฤษฎีทำอะไรได้ทุกอย่างตามหลักการที่วางไว้ แต่เมื่อนำไปปฏิบัติเข้าจริงกลับไม่ได้ผล ก็ทำนองเดียวกันกับสามัตถียะทางภาษาซึ่งเทียบได้กับทฤษฎี และกฤตกรรมทางภาษาเทียบได้กับการปฏิบัติ ทุกคนมีความสามารถสร้างประโยคยาวๆ ประโยคซับซ้อนที่ถูกไวยากรณ์ได้ แต่เมื่อนำไปใช้ คนไม่เอาจริง ฟังไม่เข้าใจ เพราะสมองไม่สามารถจะจดจำส่วนขยายได้หมด ฉะนั้นจึงควรพูดหรือเขียนประโยคสั้นๆ ให้คนฟัง คนอ่านเข้าใจ ดีกว่าประโยคยาวๆ ที่คนไม่เข้าใจ หรืออีกนัยหนึ่ง สามัตถียะทางภาษาก็คือการรู้ภาษา ส่วนกฤตกรรมทางภาษาก็คือ การรู้จักนำความรู้ทางภาษาไปใช้ได้นั่นเอง

เราจะต้องเข้าใจความแตกต่างระหว่างการรู้และความสามารถกระทำได้ เป็นต้นว่า การขี่จักรยาน เราจะต้องทรงตัวให้ดี เหวไม่วอกแวกไปมา สองมือต้องจับมือจับให้กระชับแน่น เท้าต้องถีบให้สัมพันธ์กับการทรงตัว การรู้เช่นนี้เชื่อว่าคนนั้นจะขี่จักรยานได้ถ้าเขาไม่ทดลอง ขี่หรือทดลองกระทำ ฉะนั้นการที่ขี่จักรยานได้เป็นกฤตกรรม ฉะนั้นการที่เด็กหัดพูดจนพูดเป็น สามารถใช้ประโยคต่างๆ ได้ ไม่มีใครสอนกฎเกณฑ์เป็นข้อๆ ให้ เขาได้ทดลองใช้ภาษาจนเกิดการเรียนรู้ไปโดยไม่รู้ตัว ก็เหมือนกับการหัดขี่จักรยาน เด็กจะล้มบ้าง ไปได้บ้าง พอถึงจุดหนึ่งเขาจะรู้ตัวว่าขี่จักรยานได้ คนที่รู้ภาษาว่าประโยคใดผิดถูกอย่างไร เรียกว่า มีสามัตถียะทางภาษา และสามารถนำไปใช้ในการสื่อความหมายในสังคมได้ ก็เรียกว่า มีกฤตกรรมทางภาษา

เราต้องรู้อย่างหนึ่งว่า คนที่รู้ภาษาหรือที่มีสามัตถียะทางภาษาแล้วจะใช้ภาษาไม่ผิด บางครั้งก็มีการพูดผิดโดยไม่ตั้งใจ ทั้งในการออกเสียงหรือวางคำในประโยค การออกเสียงผิด โดยไม่ได้ตั้งใจนี้เรียกว่า Spoonerism อันได้มาจากชื่อ W.A. Spooner (ค.ศ. 1844 - 1930) เป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยอ็อกฟอร์ด ซึ่งมักจะพูดสลับเสียงอยู่เสมอ เช่น

You have hissed my mystery lecture. แทนที่จะพูดว่า You have missed my history lecture. หรือเขาเรียกพระราชนิเแห่งอังกฤษว่า my queer old dean แทนที่จะเป็น my dear old queen เป็นต้น

ลักษณะเช่นนี้ปรากฏในคำผวนของไทย แรกๆ การใช้คำผวนก็เข้าลักษณะ Spoonerism เช่น เลื้อยแสงดี แทนที่จะเป็น เลื้อยสีแดง กินข้าวเล้า แทนที่จะเป็น กินข้าวแล้ว แต่ตอนหลังเป็นการใช้คำผวนด้วยการจงใจ เช่น โกงเก็บบเท่าอัน หมายถึง ก้นเก็บบเท่าโอง หนุ่มมะเขาเผื่อ หมายถึง หนุ่มมะเขือเผา และส่วนมากมักจะใช้คำผวนพูดเรื่องไม่สุภาพ ซึ่งจะได้กล่าวถึงในบทที่ 4 นักไวยากรณ์จึงกำหนดว่าเป็นคำไม่ควรพูด เช่น ผักบุ้ง ตากแดด เพราะเมื่อผวนแล้วไม่สุภาพ

การสับเสียงก็เป็นอีกลักษณะหนึ่ง เป็นการสับเสียงในคำๆ เดียวกัน เช่น มะละกอ เป็น ละมะกอ ตะกรุด เป็น กระตุต ตะกร้อ เป็น กระต้อ หรือในภาษาอังกฤษ wasp เป็น waps ในภาษาอังกฤษเก่า ðridda เป็น third เป็นต้น

ไวยากรณ์เป็นสามัตถิยะ

การที่คนภาษาเดียวกันพูดกันรู้เรื่องก็เพราะยึดในกฎเกณฑ์ของการเรียงเสียงเรียงคำ และยึดในกฎของการใช้คำแทนความหมายแบบเดียวกัน และกฎต่างๆ เหล่านี้ก็คือ ไวยากรณ์ การที่เรารู้ภาษาก็เพราะเรารู้กฎหรือไวยากรณ์ของภาษา แต่ได้กล่าวไว้แล้วว่า การเรียนรู้กฎต่างๆ เป็นกระบวนการที่เป็นไปโดยไม่รู้ตัว ฉะนั้นไวยากรณ์จึงเป็นสามัตถิยะ ถ้าเราต้องการจะเข้าใจภาษาต่างๆ ในโลกนี้ เราก็ต้องยอมเข้าใจธรรมชาติของกฎเกณฑ์หรือสูตรภายในของแต่ละภาษานั้นๆ เพื่อให้เกิดสามัตถิยะทางภาษาก่อน

หน้าที่หลักของนักภาษาศาสตร์ก็คือ ความพยายามที่จะอธิบายว่าไวยากรณ์ของภาษานั้นๆ ที่มีอยู่ในสมองของผู้พูดเป็นอย่างไร ในเมื่อคนที่รู้ภาษาย่อมรู้ไวยากรณ์ แต่ไวยากรณ์ของคนหนึ่งอาจจะแตกต่างจากอีกคนหนึ่งไปได้บ้าง คนที่พูดภาษาเดียวกันย่อมมีไวยากรณ์ที่เหมือนกันเป็นส่วนใหญ่ การที่นักภาษาศาสตร์ได้อธิบายสามัตถิยะทางภาษาของเจ้าของภาษาออกมาเป็นกฎเกณฑ์หรือไวยากรณ์ตามที่ผู้พูดใช้อยู่จริง ๆ เราเรียกว่าไวยากรณ์พรรณนา (descriptive grammar) ไวยากรณ์แบบนี้พยายามอธิบายสิ่งที่เจ้าของภาษาใช้ว่าภาษามีลักษณะอย่างไร มีระบบเสียง ระบบคำ และการเรียงคำผูกเป็นประโยคอย่างไร เราถือว่าเป็นหน้าที่หลักของนักภาษาศาสตร์ที่จะหาว่ากฎเกณฑ์ของภาษาแต่ละภาษาเป็นอย่างไร มิใช่เป็นการสร้างกฎเกณฑ์เพื่อจะสอนให้คนพูดตามกฎ แต่เป็นกฎเกณฑ์ที่ได้มาจากคนพูด ฉะนั้นไวยากรณ์ไทยหรือหลักภาษาไทยที่มีอยู่ในห้องตลาดปัจจุบันนี้จะไม่ใช้ไวยากรณ์พรรณนา จะมีที่ใกล้เคียงไวยากรณ์พรรณนาที่สุดก็คือ หลักภาษาไทยของพระวรวงศ์วิสิฐ

ยังมีไวยากรณ์อีกประเภทหนึ่งมีกันมานานแล้ว เช่น ไวยากรณ์กรีกในคริสต์ศตวรรษที่หนึ่ง ไวยากรณ์อารบิกในคริสต์ศตวรรษที่แปด และไวยากรณ์อังกฤษในคริสต์ศตวรรษที่สิบแปดและสิบเก้า ซึ่งเชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงทางภาษาเป็นความเลวร้าย ผู้ได้รับการศึกษาควรอนุรักษ์ภาษาที่ถูกต้องไว้ ไม่ควรใช้ภาษาวิบัติ นักไวยากรณ์เหล่านี้จะกำหนดให้เจ้าของภาษาใช้ในสิ่งที่นักไวยากรณ์เห็นว่าถูกต้อง และทำให้คนเข้าใจว่า การใช้ภาษาแบบที่นักไวยากรณ์ว่า เป็นสิ่งดี เป็นผู้ดี มีฐานะทางสังคมสูง เป็นภาษาของชนชั้นสูง เราเรียกไวยากรณ์แบบนี้ว่า ไวยากรณ์กำหนดแบบ (prescriptive grammar)⁵ เช่น กำหนดให้พูดว่า It's I. ทั้ง ๆ ที่คนทั่วไปพูดว่า It's me. กำหนดให้พูดว่า I don't have any. ในเมื่อคนทั่วไปพูดว่า

I don't have none. กำหนดให้พูดว่า Mary is fatter than I. แทนที่จะเป็น Mary is fatter than me. กำหนดให้พูดว่า You were right. แทนที่จะเป็น You was right. ทั้ง ๆ ที่เป็นเอกพจน์ ในภาษาไทยก็มีการกำหนดว่าให้ใช้ ห้ามเดินลัดสนาม แทนที่จะเป็น ห้ามไม่ให้เดินลัดสนาม กำหนดให้ใช้ ถวายไทยทานแด่พระภิกษุสงฆ์ แทนที่จะเป็น ถวายไทยทานพระภิกษุสงฆ์ กำหนดให้ใช้ ทำให้แก่เด็ก แทนที่จะเป็น ทำให้เด็ก⁶

ปัจจุบันนี้นักภาษาศาสตร์เชื่อในความจริงว่า นักภาษาศาสตร์มีหน้าที่ค้นคว้าดูว่า กฎเกณฑ์ที่ได้มาจากเจ้าของภาษาเป็นอย่างไร ไม่ใช่เป็นผู้สร้างกฎเกณฑ์ให้คนพูดตามที่ นักภาษาศาสตร์คิดว่าดี คิดว่าถูกต้อง นอกจากนั้นแล้วนักภาษาศาสตร์ควรสนใจลักษณะ สากลของภาษาว่าภาษาต่าง ๆ ในโลกมีลักษณะเหมือนกันอย่างไรบ้าง เช่น ทุกภาษาจะต้อง มีสระและพยัญชนะ ก็เป็นลักษณะสากลทางเสียง คำบอกลักษณะ สิ่งมีชีวิต สิ่งไม่มีชีวิต มนุษย์ รูปธรรม ฯลฯ เหล่านี้เป็นลักษณะสากลทางอรรถศาสตร์ นอกจากนั้นจะมีลักษณะสากลทางวากยสัมพันธ์ ที่แสดงออกมาว่าประโยคจะต้องมีกริยาสำคัญในโครงสร้างหลัก จะมีประธานหรือไม่ก็ได้เช่น

1. ภาษาศาสตร์เป็นวิชาใหม่
2. ผมทราบว่าทุกคนชอบเรียนดนตรี
3. มีนักเรียน 30 คนในชั้นนี้
4. บ้านหลังนั้นสร้างไม่ดี
5. น้ำนี้ใช้กินไม่ได้
6. ปรากฏว่าเขาไม่มา
7. อันว่าความดีนั้นใคร ๆ ก็ทำได้
8. เกิดพายุใหญ่ทางภาคใต้ของประเทศไทย

นักภาษาศาสตร์จึงสนใจเสาะหาลักษณะร่วมที่เกิดขึ้นในภาษาต่าง ๆ เพราะถือว่า ลักษณะสากลเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการศึกษารูปแบบ โดยเฉพาะไวยากรณ์สากล (universal grammar) นั้นน่าจะเป็นความสามารถพื้นฐานที่มนุษย์มีอยู่สำหรับการใช้ในการเรียนภาษา

สรุป

ภาษาแยกมนุษย์ออกจากสัตว์ มนุษย์สามารถพูดตามที่ตนอยากพูด และพูดตามความคิดออกมาเป็นประโยคที่มีจำนวนอนันต์ โดยกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษยชาติมีศูนย์กลางอยู่ที่ภาษาอันเป็นระบบสัญลักษณ์เชิงคำพูดหรือเชิงการเขียนที่มนุษย์กำหนดขึ้นและใช้สื่อสารกันในแต่ละสังคม

การรู้ภาษาเป็นกระบวนการต่อเนื่องที่เด็กได้รับตั้งแต่เกิด เมื่อใช้ภาษาผิดก็แก้ไขให้ถูกจนกลายเป็นกระบวนที่ฝังลึกอยู่ในสมอง ซึ่งมีทั้งระบบเสียง ระบบไวยากรณ์ และความหมายของศัพท์

สามัตถิยะทางภาษาเป็นการรู้ภาษา รู้ว่าจะใช้อย่างใดถูก อย่างไรใช้ไม่ได้ ส่วนกฤตกรรมทางภาษาเป็นการรู้จักนำเอาความรู้ทางภาษาที่มีอยู่ไปใช้ให้ถูกต้องและเหมาะสมเหมือนคนที่เคยพูดได้แต่ต่อมากล่องเสียงพิการพูดไม่ได้ นั่น สามัตถิยะยังมีเหมือนเดิมแต่กฤตกรรมหายไป

ไวยากรณ์เป็นสามัตถิยะอันประกอบด้วยเสียง คำ และกฎในการประกอบคำ การออกเสียงและการแปลความหมายในประโยคและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เหล่านี้เป็นไปโดยไม่รู้ตัว คนรู้ภาษาย่อมรู้ไวยากรณ์

ไวยากรณ์มีหลายแบบด้วยกันคือ ไวยากรณ์พรรณนา เป็นไวยากรณ์ที่อธิบายสามัตถิยะทางภาษา เป็นการอธิบายว่าภาษามีลักษณะอย่างไร ทั้งระบบเสียง ระบบคำ และการเรียงคำให้เป็นประโยค อันเป็นกฎที่เจ้าของภาษาใช้อยู่ทุกวัน แล้วรวบรวมมาประมวลไว้ ส่วนไวยากรณ์กำหนดแบบนั้นเป็นไวยากรณ์ที่นักภาษาคิดว่าควรจะใช้ภาษาอย่างไรจึงจะดีจะเหมาะ ใช้ภาษาอย่างใดจึงจะเป็นภาษาชั้นสูง

ปัจจุบันนี้นักภาษาศาสตร์สนใจศึกษาลักษณะร่วมของไวยากรณ์เพราะถือว่า ลักษณะสากลของภาษาน่าสนใจ และลักษณะพิเศษของแต่ละภาษาก็น่าสนใจซึ่งจะนำไปสู่ความเข้าใจกันระหว่างมนุษยชาติ

เชิงอรรถ

- ¹ Aristotle กล่าวว่า สัญญาณที่มนุษย์เปล่งเสียงออกมาเป็นภาษานั้นไม่เหมือนเด็กหรือสัตว์ร้องเมื่อเกิดอารมณ์ เสียงสัตว์ไม่สามารถมารวมเป็นพยางค์ได้
- ² ในภาษาไทยเราใช้ “มัน” เป็นสรรพนามแทนคนต่างชาติ เช่น ฝรั่งเศสเอาเปรียบเราทุกวิถีทาง และคนที่เราไม่ให้ความเคารพนับถือก็ใช้สรรพนาม “มัน” แทนด้วย
- ³ Sweet เป็นนักภาษาศาสตร์ชาวอังกฤษเป็นผู้มีชื่อเสียงโด่งดังมากจน George Bernard Shaw เอาไปแต่งเป็นบทละครเรื่อง Pygmalion หรือที่เราคุ้นดีเมื่อเป็นละครและภาพยนตร์ในชื่อว่า My Fair Lady (บุษบาภิรมทาง) ตัว Professor Higgins ก็คือ Professor Henry Sweet นั่นเอง
- ⁴ ปัจจุบันนี้คนรุ่นหนุ่มสาวที่ออกเสียง /ช/ เป็นเสียงระหว่างฟันอยู่มาก แทนที่จะพูดว่าสวย ก็พูดว่า /θuay/ เป็นต้น ฉะนั้นจึงไม่แน่ว่าต่อไปหน่วยเสียง /θ/ อาจจะเข้ามาในภาษาไทย ปัจจุบันนี้ เข้ามาในรูปของเสียงย่อย (allophone) ในลักษณะของการเลือกโดยอิสระว่าจะใช้ /s/ ก็ได้ หรือ /θ/ ก็ได้ ต่างแทนหน่วยเสียงเดียวกัน
- ⁵ Bloomfield (1933: 7) เรียกไวยากรณ์แบบนี้ว่า normative grammar พวกโรมันเขียนไวยากรณ์ละตินโดยยึดเอาไวยากรณ์กรีกเป็นหลัก เช่น งานของ Donatus ในศตวรรษที่ 4 ก่อนคริสตกาลของ Priscian ในคริสต์ศตวรรษที่ 6 และใน ค.ศ. 1762 Bishop Robert Lowth ได้เขียน A Short Introduction to English Grammar with Critical Notes เป็นลักษณะไวยากรณ์กำหนดแบบอย่างชัดเจน และหนังสือดังกล่าวมีอิทธิพลต่อตำราไวยากรณ์อังกฤษสมัยต่อมามาก
- ⁶ ศุภชัย รัตนโกมุท ประวิทย์ วิมุกตะลพ และ สะอาด อินทรสาลี (2502: 193) กล่าวถึงการใช้ แต่ กับบุคคล วัตถุอันเป็นเคารพสักการะ ใช้ แก่ กับผู้น้อยหรือผู้เท่าเทียมกัน แต่ที่จริงแล้วประโยคดังกล่าวไม่จำเป็นต้องมีแต่ หรือ แก่ ก็น่าจะได้

แบบฝึกหัด

1. จงคิดคำใหม่ที่ไม่มีใช้ในภาษากรุงเทพฯ แต่เมื่อผู้ฟังๆ แล้วรู้ว่าเป็นคำไทย เพราะมีระบบเสียงถูกต้องตามระบบเสียงภาษาไทยมา 5 คำ พร้อมคำอธิบายว่าออกเสียงเทียบเคียงกับคำอื่นว่าอย่างไร
2. จงอธิบายว่าทำไมประโยคต่อไปนี้จะไม่ถูกต้อง
 - ก. ผมต้องอาจจะไปพบเขาพรุ่งนี้
 - ข. ถนนสายนี้เป็นหัวด
 - ค. เขาหยิบเสื้อมาเก็บไม้ไว้
 - ฅ. พระจันทร์ขึ้นน้ำมาสู่ฟ้า
 - ง. อายุเขาใหญ่กว่าคุณ
3. ขอให้สรุปความหมายร่วมของคำต่อไปนี้
 - ก. อ้วนแฉ่น
 - ข. กระต่อนกระแต่น
 - ค. คลอนแคล่น
 - ฅ. ง่อนแง่น
4. ทุกคนคงเคยได้ยินคำว่า “ภาษาใบ้” จากคำนิยามในบทที่ 1 นี้จงอธิบายว่าภาษาใบ้ควรเรียกว่าภาษาหรือไม่ เพราะเหตุใด
5. ท่านคิดว่าถ้าจะแก้ไขคำนิยามของคำว่า “ภาษา” เพื่อให้ครอบคลุมถึง “ภาษาใบ้” ด้วยควรนิยาม “ภาษา” ว่าอย่างไร
6. ตามความเข้าใจของท่าน ท่านเห็นว่าไวยากรณ์กำหนดแบบที่ใช้ในภาษาไทยเป็นอย่างไรให้ยกตัวอย่างมาให้ดูสัก 2-3 ประโยค
7. การที่ ดร. ป่วย อึ้งภากรณ์ พูดไม่ได้ แสดงว่าท่านหมดสามัตถิยะทางไวยากรณ์ใช่หรือไม่ เพราะเหตุไร และกฤตกรรมของท่านเป็นอย่างไร
8. จงยกตัวอย่างประโยคภาษาไทยมาอย่างน้อย 3 ประโยค ที่แสดงลักษณะไวยากรณ์กำหนดแบบ (prescriptive grammar) พร้อมทั้งอธิบายเหตุผล
ตัวอย่าง : ห้ามไม่ให้เดินลัดสนาม ต้องใช้ว่าห้ามเดินลัดสนาม เพราะเชื่อกันว่าไม่ควรใช้ปฏิเสธซ้อน
9. ขอให้สังเกตคำภาษาอังกฤษต่อไปนี้ซึ่งเมื่อยืมมาใช้ในภาษาไทย ท่านออกเสียงโดยมีวรรณยุกต์ไทยเติมเข้าไปอย่างไร

over

Pepsi

taxi

bowling

party

rugby

whiskey

แต่ขณะเดียวกันเมื่อเปรียบเทียบกับคำต่อไปนี้ ใช้วรรณยุกต์อะไร

sandwich

bonus

smart

mob

short

ท่านมีข้อสรุปว่าการที่คนไทยใส่วรรณยุกต์ในชุดแรกกับชุดหลังต่างกันอย่างไร

action

Coca-Cola

visa

pizza

apple

sweater

doctor

tennis

donut

switch

cap

nut

บรรณานุกรม

- ศุภชัย รัตนโกมุท ประวิทย์ วิมุกติลพ และ สะอาด อินทรสาลี. 2502. **หลักภาษาไทย**. กรุงเทพฯ โรงพิมพ์คุรุสภา.
- Bloch, Bernard and George L. Trager. 1942. *Outline of Linguistic Analysis*. Baltimore. MD. Linguistic Society of America.
- Bloomfield, Leonard. 1933. *Language*. New York, Henry Holt and Company.
- Chomsky, Noam. 1972 *Language and Mind*. New York, Harcourt Brace Jovanovich, Inc
- Francis, W. Nelson. 1958. *The Structure of American English*. New York, The Ronald Press Company.
- Fromkin, Victoria and Robert Rodman. 1978. *An Introduction to Language*. New York. Holt, Rinehart and Winston.
- Langacker, Ronald. 1973. *Language and Its Structure*. 2nd. ed. New York. Harcourt, Brace and Jovanovich.
- Sapir, Edward. 1921. *Language*. New York, Harcourt, Brace and Company, Inc.
- Sturtevant, Edgar H. 1947. *An Introduction to Linguistic Science*. New Haven. Yale University Press.
- Sweet. Henry. 1916. *The History of Language*. London, Aldine House J.M. Dent & Sons. Ltd.
- Trager, George L. 1972. *Language and Languages*. San Francisco. Chandler Publishing Company.